Actieplan Sociale Veiligheid

Januari 2022

IKC De Schelf
Meer dan onderwijs,
voor ieder kind

#GOEDVOORELKAAR

Vlasstraat 3
3295 TM 's-Gravendeel
Postbus 5239 - 3295 ZJ
078 - 673 18 13
info@deschelf.nl
www.deschelf.nl

Voorwoord

Sinds 2015 is de wet Veiligheid op school van kracht. Deze wet regelt dat scholen zich moeten inspannen om pesten tegen te gaan en de sociale veiligheid te verbeteren. Een veilige school is een school waar kinderen met plezier leren en werken en zij zich zo goed als mogelijk kunnen ontwikkelen. Op Integraal KindCentrum De Schelf heeft het sociaal emotioneel leren een belangrijke plaats. #GOEDVOORELKAAR, het motto van het kindcentrum, laat zien dat de kinderen, ouders en personeelsleden goed voor elkaar zijn en dit ook naar buiten toe uitdragen.

Ontwikkeling op rekenen, taal en lezen is zeer belangrijk, maar niet zonder sociaal-emotioneel leren. Het zijn twee kanten van dezelfde medaille (Van Overveld, 2017).

Dit actieplan geeft een beschrijving wat De Schelf allemaal doet om de sociale veiligheid te waarborgen. Het geeft richting en houvast aan het handelen van iedereen die betrokken is bij ons kindcentrum. Zo wordt er in dit plan onder andere beschreven wat wij preventief doen om de sociaal-emotionele ontwikkeling te bevorderen, wat wij doen om pesten tegen te gaan en hoe wij op verschillende momenten contact leggen met ouders. Ook is beschreven welke functies er op De Schelf aanwezig zijn die dit proces begeleiden. Op deze manier dient dit document als basis voor het sociaal emotioneel leren op ons kindcentrum.

Vlasstraat 3
3295 TM 's-Gravendeel
Postbus 5239 - 3295 ZJ

Integraal Kind Centrum
de Schelf
ALLES ONDER ÉÉN DAK
OPENBARE BASISSCHOOL • BSO
DAGOPVANG • PEUTERSPEELZAAL

078 - 673 18 13
info@deschelf.nl
www.deschelf.nl

Inhoudsopgave

Voorwoord 2

Hoofdstuk 1 Missie en Visie 5
Hoofdstuk 1.1 Missie 5
Hoofdstuk 1.2 Visie op gedrag 5

Hoofdstuk 2 Wettelijk kader 7

Hoofdstuk 3 Basisaanpak 8
Hoofdstuk 3.1 #GOEDVOORELKAAR 8
Hoofdstuk 3.2 Rots en Water 8
Hoofdstuk 3.3 Gouden/Zilveren Weken 8
Hoofdstuk 3.3.1 De Gouden Weken 8
Hoofdstuk 3.3.2 Inzet Gouden/Zilveren Weken in groep 3-8 9
Hoofdstuk 3.3.3 Inzet Gouden/Zilveren Weken bij kleuters 10
Hoofdstuk 3.4 Opstellen van groepsafspraken 11
Hoofdstuk 3.5 Social media 11
Hoofdstuk 3.6 Meidenvenijn 11

Hoofdstuk 4 Volgen van de sociaal-emotionele ontwikkeling 12
Hoofdstuk 4.1 Volgen van de sociaal-emotionele ontwikkeling 12
Hoofdstuk 4.1.1 KIJK voor 0-7 jaar 12
Hoofdstuk 4.1.2 Op-School vanaf groep 3 12
Hoofdstuk 4.2 Vastleggen sociaal-emotionele ontwikkeling (plannen) 12

Hoofdstuk 5 Handelen 14
Hoofdstuk 5.1 Hoe te handelen bij een conflict 14
Hoofdstuk 5.2 Hoe te handelen bij pesten en ander ongewenst 14
gedrag 14

Hoofdstuk 5.2.1 Stappenplan bij ongewenst gedrag (waaronder 14
pesten) 14
Hoofdstuk 5.2.2 Als uw kind wordt gepest.....15
Hoofdstuk 5.3 Incidentenregistratie 15
Hoofdstuk 5.4 Stappenplan bij aanhoudend ongewenst gedrag of 16
buitenproportioneel gedrag 16

Hoofdstuk 6 Planning en contact met ouders 18

Hoofdstuk 7 Personeel 20

Bijlage 1 Rots en Water – Theorie.....22
Bijlage 1.1 Rots en Water.....22
Bijlage 1.2 De rol van de leerkracht.....23
Bijlage 2 Fases van groepsvorming - Theorie 24
Bijlage 3 Groepsplan gedrag - Theorie.....27
Bijlage 4 Meidenvenijn – Theorie 28
Bijlage 5 Steun bieden bij pestproblematiek.....29
Bijlage 5.1 Praatpapier pestproblematiek 30

Hoofdstuk 1 Missie en Visie

Hoofdstuk 1.1 Missie

Meer dan onderwijs voor ieder kind
Ons IKC biedt meer dan alleen onderwijs. Wij bieden een doorlopende speel-, ontwikkel- en leerlijn aan kinderen van 0-13 jaar. Kinderopvang en onderwijs werken vanuit een gezamenlijke visie en leveren elk een bijdrage aan de uitvoering van onze missie. Dit doen wij voor ieder kind: iedereen is welkom op ons IKC. Ons IKC werkt vanuit de kernwaarden **trots, creatief, samen en vertrouwen.**

#GOEDVOORELKAAR
Dit is op meerdere manieren uit te leggen en elke uitleg is goed. Goed voor elkaar (onderling en naar anderen) en het goed voor elkaar hebben. Bij ons IKC werken we vanuit een duidelijke visie en onze missie helpt ons doelgericht en met vertrouwen ieder kind de juiste ruimte bieden en te geven.

Hoofdstuk 1.2 Visie op gedrag

Zoals in onze missie beschreven, werkt ons IKC vanuit de kernwaarden trots, creatief, samen en vertrouwen. Ons beleid is op deze kernwaarden gebaseerd. Dit geldt ook voor ons beleid op gedrag. In dit hoofdstuk is terug te lezen hoe de kernwaarden terug te zien zijn in ons gedrag.

Trots - Wij zijn trots op onze leerlingen en trots op onze aanpak. Dit laten we blijken in onze aanpak naar de leerlingen toe. Deze aanpak is op een preventieve, positieve manier en spreekt vertrouwen uit naar de leerlingen. Ieder succes, hoe klein ook, wordt met de leerlingen (en ouders) gedeeld en soms ook gevierd. Door te laten blijken dat we trots zijn op elkaar, bevordert dit de sociaal-emotionele ontwikkeling verder. Daarnaast laten resultaten uit volgsystemen (zie hoofdstuk 4), waarbij leerlingen aangeven hoe zij zich voelen op school, en resultaten uit ouderpeilingen zien dat de sociale veiligheid goed is en de afgelopen jaren nog verder is verbeterd. Dit laat zien dat onze basisaanpak werkt.
Creatief - Het creëren van een sociaal veilige omgeving, vraagt soms om een creatieve manier van denken. De sociaal-emotionele ontwikkeling verloopt namelijk niet volgens een bepaalde, vaste manier. De groep en leerlingen individueel ontwikkelen zich dynamisch, waarbij de ene periode beter verloopt dat de ander. Om die reden hebben wij gekozen om niet te werken met een vaste methode, maar met de psychodidactische methode Rots en Water. Bij Rots en Water leren de leerlingen middels fysieke oefeningen een sterke basis en sociale en mentale vaardigheden aan. Leerkrachten kijken (evt. samen met de gedragsspecialist) naar de behoeften van de groep, van een groepje leerlingen of van een individuele leerling en kijkt welke oefeningen hierbij passen. Dit wordt voornamelijk preventief ingezet, maar kan ook curatief (achteraf) plaatsvinden. Op die manier krijgt iedere groep en iedere leerling de aanpak die nodig is.

Vlasstraat 3
3295 TM 's-Gravendeel
Postbus 5239 - 3295 ZJ
078 - 673 18 13
info@deschelf.nl
www.deschelf.nl

Samen - Wij willen goed zijn in de samenwerking met ouders en leerlingen, die zich gehoord voelen en beschouwd worden als partners in de opvoeding. Om die reden werken wij samen met leerlingen aan een prettige en veilige sfeer in de groep en op school. Een voorbeeld hoe wij dit doen is terug te lezen in hoofdstuk 3.4, waar beschreven staat hoe wij samen met de leerlingen groepsafspraken maken zodat iedereen op een prettige manier tot leren kan komen. Door hen hier verantwoordelijk voor te maken, zal dit een veilig, pedagogisch klimaat bevorderen. Daarnaast werken wij ook veel samen met ouders. Wij houden hen regelmatig op de hoogte wat wij in onze basisaanpak doen om de sociale veiligheid goed te houden. Een update tijdens de Gouden Weken, een gesprek met ouders (en leerlingen) over de sociaal-emotionele ontwikkeling of een terugblik op Rots- en Wateractiviteiten zijn hier voorbeelden van. Ouders waarvan hun kinderen extra begeleid worden in hun sociaal-emotionele ontwikkeling, betrekken we hier extra bij. We doen het immers samen.

Vertrouwen - Wij hebben vertrouwen in iedere leerling en hebben vertrouwen dat iedere leerling zich positief wil inzetten. Daarom gaan wij in onze aanpak altijd uit van het positieve. Om die reden spreken wij uit welk gedrag wij wel willen zien, in plaats van welk gedrag niet. Dit is terug te zien in onze basisaanpak. Rots en Water, het opstellen van groepsafspraken en meidenvenijn in groep 7/8 zijn voorbeelden van preventieve aanpakken. Wij spreken door een preventieve aanpak het vertrouwen uit in onze leerlingen en creëren zo een veilig, pedagogisch klimaat. Ouders en leerlingen mogen erop vertrouwen dat wij ons goed zullen inzetten om de sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen te bevorderen. Een open en goede communicatie, die niet alleen tijdens de oudergesprekken maar ook daarbuiten plaatsvindt, helpt om deze vertrouwensband te verstevigen.

Hoofdstuk 2 Wettelijk kader

Sinds augustus 2015 is de wet Veiligheid op school van kracht. Deze wet regelt dat scholen in het basisonderwijs zich inspannen om pesten tegen te gaan en de sociale veiligheid op school verbeteren. Zo moeten scholen een sociaal veiligheidsbeleid uitvoeren. Scholen hebben een inspanningsverplichting om te zorgen voor een sociaal veilige school, waarbij met name nadruk wordt gevraagd om aandacht te geven aan pesten. Scholen zijn vrij in de manier waarop ze hier vorm aan geven en zijn niet verplicht om een anti-pestprogramma te gebruiken. Het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap zegt dat verder in de wet staat dat er twee taken binnen het onderwijsteam aanwezig moeten zijn. Zo moet er een aanspreekpunt zijn waar leerlingen en ouders pesten kunnen melden. Ook moet iemand het pestbeleid op school coördineren. Dit kan dezelfde persoon zijn. Tot slot moeten scholen de veiligheid, aantasting van die veiligheid en het welzijn van leerlingen volgen.

Op onderstaande site is een uitgebreide beschrijving van de wet Veiligheid op school te lezen.
https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/veilig-leren-en-werken-in-het-onderwijs/veiligheid-op-school

Hoofdstuk 3 Basisaanpak

Hoofdstuk 3.1 #GOEDVOORELKAAR

Op IKC De Schelf werken wij vanuit de slogan #GOEDVOORELKAAR. Vanuit deze missie geven wij ons onderwijs vorm, ook op het gebied van de sociaal-emotionele ontwikkeling;

- Wij willen goed zijn voor het individuele kind. Dat betekent dat ons onderwijs is afgestemd op ieder uniek kind, passend bij zijn of haar talenten.
- Wij willen goed zijn in het vormgeven van ons pedagogisch klimaat, zodat de kinderen zich optimaal veilig voelen en zich gewaardeerd weten binnen de groep.
- Wij willen goed zijn in de samenwerking met ouders, die zich gehoord voelen en beschouwd worden als partners in de opvoeding.

Hoofdstuk 3.2 Rots en Water

IKC De Schelf maakt gebruik van de psychodidactische methode Rots en Water. Rots en Water staat bekend om zijn psychofysieke didactiek, wat inhoudt dat ze via fysieke oefeningen en het creëren van een sterke basis, sociale en mentale vaardigheden aanleren. Thema's als ademkracht, lichaamstaal, communicatieve vaardigheden, grensgevoel en -bewustzijn, mentale bewustzijn en verbonden zijn met anderen zijn voorbeelden van thema's die gebruikt worden in de Rots- en Waterlessen. Het programma is gebouwd als een huis: het "Rots en Water"-huis. Dit huis is gevestigd op drie bouwstenen, zelfbeheersing, zelfvertrouwen en zelfreflectie. Een uitgebreidere beschrijving over Rots en Water vindt u in bijlage 1.

Op ons IKC krijgt iedere groep, van peuters tot groep 8, Rots- en Waterlessen aangeboden. Dit wordt gegeven door de groepsleerkracht zelf. De groepsleerkracht heeft een gecertificeerde Rots- en Watertraining gevolgd of gaat dit z.s.m. volgen.
Iedere groep is anders en iedere groep heeft een aparte aanpak nodig. De groepsleerkracht stemt de oefeningen af op de behoeften van de groep. Het kan zijn dat de ene groep meer oefeningen doet die te maken hebben met communicatieve vaardigheden en de andere groep meer doet omtrent omgaan met emoties. Afspraak is wel dat iedere groep minimaal tien Rots- en Waterlessen per schooljaar volgt.

Hoofdstuk 3.3 Gouden/Zilveren Weken

Hoofdstuk 3.3.1 De Gouden Weken

De eerste weken van het schooljaar staan op De Schelf in het teken van "De Gouden Weken". Tijdens deze weken besteden we extra aandacht aan het vormen van een gezellige groep, waar ieder kind zich welkom voelt. Door hier aan het begin van het jaar extra aandacht aan te besteden, hebben we hier het hele jaar profijt van.

De ontwikkeling van een groep verloopt volgens een herkenbaar patroon. De eerste maanden van het schooljaar werk je als leerkracht aan de basisrust (forming-norming-storming). Als er voldoende sociale veiligheid in een groep is, werk je het grootste gedeelte van het jaar in de fase performing. Het jaar wordt afgesloten met een terugblik en vooruitblik (adjourning).

Fases van groepsvorming:

1. Forming - De kennismaking
2. Norming - Grenzen stellen
3. Storming - Op respectvolle wijze omgaan met elkaar
4. Performing - In veiligheid excelleren
5. Adjourning - Afscheid nemen/ afsluiten van het schooljaar

In bijlage 2 vindt u per fase van groepsvorming meer informatie.

Hoofdstuk 3.3.2 Inzet Gouden/Zilveren Weken in groep 3-8

De Gouden Weken worden in de groepen 3-8 als volgt ingezet:

1. De groepsleerkrachten bedenken aan het begin van het schooljaar, op een afgesproken moment, activiteiten per fase van groepsvorming. Dit moment wordt in de jaarplanning opgenomen.
2. De activiteiten worden in een document opgenomen waarop de activiteiten per fase te zien zijn. De groepsleerkracht kan zo kijken in welke fase zijn/haar groep zit en zo de activiteiten hierop afstemmen.
3. De eerste twee weken besteedt iedere groep één uur per dag aan de groepsvorming. De derde en vierde week besteedt iedere groep minimaal twee uur per week aan groepsvorming. Daarna is de hoeveelheid ter beoordeling van de groepsleerkracht. Wél blijft iedere groep tot de herfstvakantie aandacht besteden aan groepsvorming.
4. In de eerste week maakt iedere groep groepsafspraken. Welke afspraken vindt de groep belangrijk? De ouders van iedere groep worden hierna geïnformeerd over de voortgang van de groepsvorming.
5. De Schelf neemt deel aan de week tegen pesten. Tijdens deze week wordt extra aandacht besteed aan dit onderwerp wat pesten preventief tegen moet gaan.
6. In groep 7/8 wordt daarnaast preventief aandacht besteed aan social media en meidenvenijn (zie hoofdstuk 3.5 en 3.6)
7. De week voor de herfstvakantie wordt Op-School (sociaal-emotioneel volgsysteem) afgenomen. Zo wordt bekeken of de klas een groep is en welke individuele leerlingen extra aandacht nodig hebben in hun sociaal-emotionele ontwikkeling (zie hoofdstuk 4)

8. Na de vakantie vindt een groepsbespreking plaats. Tijdens deze bespreking wordt samen met de intern begeleider of gedragsspecialist in kaart gebracht:
    8.1. Is de klas een groep? Heeft de groep extra ondersteuning nodig op het gebied van gedrag?
    8.2. Zijn er kinderen die individueel extra begeleiding nodig hebben op gedrag?

De eerste weken na de kerstvakantie worden de zilveren weken genoemd. De groep neemt in de vakantie een paar stappen terug in de fases van groepsvorming. Afhankelijk van de groep, zijn ze meestal na een paar dagen of weken in de performing-fase. We gaan als volgt te werk:

1. Iedere leerkracht kijkt goed naar zijn groep en beoordeelt hoeveel tijd en aandacht zij nodig hebben om weer in de performing-fase te komen.
2. Er worden (evt. samen met de intern begeleider/gedragsspecialist) activiteiten bedacht die passend zijn bij de desbetreffende fase en groep.
3. In groep 7/8 wordt er teruggeblikt op meidenvenijn en het omgaan met social media. Hoe gaat dat nu?
4. De ouders van iedere groep worden geïnformeerd wat er in iedere groep gedaan is aan groepsvorming.

Hoofdstuk 3.3.3 Inzet Gouden/Zilveren Weken bij kleuters

De groepsvorming bij kleuters verloopt anders dan de groepsvorming bij groep 3-8. Gedurende het jaar komen er namelijk nieuwe leerlingen in de kleutergroep. De groepssamenstelling verandert dus continu, waardoor de fases van groepsvorming diverse keren worden doorlopen. Afhankelijk van de nieuwe groepssamenstelling, kan de groep de ene keer sneller in de fase van performing zijn dan de andere keer.

De Gouden/Zilveren Weken worden grotendeels hetzelfde ingezet als in groep 3-8 (zie hoofdstuk 3.3.2). Er zijn enkele aanpassingen:

- Punt 3: Als na de herfstvakantie of op andere momenten in het jaar nieuwe leerlingen instromen, wordt ook extra aandacht besteed aan de groepsvorming. De leerkracht kijkt goed naar zijn groep en beoordeelt hoeveel tijd en aandacht zij nodig hebben om weer in de performing-fase te komen.
- Punt 7: De kleuterleerkrachten maken vanaf het schooljaar 2022/2023 gebruik van KIJK om de sociaal-emotionele ontwikkeling te volgen. In het schooljaar 2021/2022 wordt nog gewerkt met ParnasSys leerlijnen.

Hoofdstuk 3.4 Opstellen van groepsafspraken

Aan het begin van het schooljaar worden er in iedere groep groepsafspraken opgesteld. De groepsleerkracht zal dit door middel van een interactieve werkvorm organiseren, zodat de afspraken uit de leerlingen zelf komen. Dit zorgt ervoor dat leerlingen zich meer verantwoordelijk voelen in de groep. De groepsafspraken worden op een positieve manier geformuleerd. "Niet rennen op de gang" wordt bijvoorbeeld "Wij lopen rustig op de gang". Na het opstellen worden de groepsafspraken op een zichtbare plek opgehangen in het klaslokaal en met een begeleidend schrijven gedeeld met ouders. Gedurende het schooljaar wordt er regelmatig teruggeblikt op de groepsafspraken. Afhankelijk van de groep wordt beoordeeld hoe vaak dit zal zijn.

Hoofdstuk 3.5 Social media

In groep 7 en 8 wordt er naast de reguliere lessen Rots en Water, aparte lessen over social media gegeven. Een deel van deze lessen wordt gegeven tijdens de Gouden Weken. Daarnaast neemt iedere groep deel aan de Week van de Mediawijsheid. In de lessen tijdens de Gouden Weken en tijdens de Week van de Mediawijsheid staat de bewustwording van verschillende social-mediakanalen centraal. Hoe kunnen deze kanalen op een goede manier gebruikt worden? Hoe kunnen kinderen ook op social media op een fatsoenlijke manier met elkaar omgaan. Na iedere les over social media worden de ouders geïnformeerd wat er in de groep besproken is en hoe ouders kunnen bijdragen aan het fatsoenlijk gebruiken van social media bij hun kind.

Afhankelijk van de groep, kan er ook voor gekozen worden al in groep 6 te starten met lessen over social media.

Hoofdstuk 3.6 Meidenvenijn

In groep 7 en 8, soms al in groep 6, wordt er bij de start van het schooljaar extra aandacht besteed aan meidenvenijn. Meiden gaan op een andere manier met elkaar om dan jongens. Hun pestgedrag uit zich in buitensluiten, over elkaar roddelen en negeren. Dit gebeurt vaak buiten het zicht van een volwassene. Meidenvenijn is een methode waarbij de leerkracht op een positieve en effectieve manier met de meiden uit de groep dit gedrag aanpakt, wat zorgt voor een positief klimaat in de groep.

Meidenvenijn kan zowel preventief (vooraf) als curatief (achteraf) worden ingezet. In groep 7 en 8 (soms al in groep 6) wordt het aan het begin van het schooljaar, preventief ingezet. Mocht meidenvenijn later in het jaar alsnog optreden, dan kan de leerkracht teruggrijpen naar de eerder gegeven lessen.

De jongens van de groep doen niet mee aan de preventieve lessen meidenvenijn. Zij volgen dan extra Rots- en Waterlessen. Moet meidenvenijn achteraf ingezet worden, dan zal de groepsleerkracht samen met de intern begeleider of gedragsspecialist beoordelen of de jongens moeten deelnemen aan deze lessen.

Hoofdstuk 4 Volgen van de sociaal-emotionele ontwikkeling

Hoofdstuk 4.1 Volgen van de sociaal-emotionele ontwikkeling

Op IKC De Schelf maken we gebruik van de sociaal-emotionele volgmethodes KIJK en Op-School.

Hoofdstuk 4.1.1 KIJK voor 0-7 jaar

KIJK is een digitaal instrument waarmee de ontwikkeling van jonge kinderen wordt gevolgd. Er wordt hierbij gekeken naar de basiskenmerken, betrokkenheid en aanwezigheid van factoren die een risico kunnen vormen voor de ontwikkeling. Op Integraal Kindcentrum De Schelf wordt vanaf het schooljaar 2022/2023 met KIJK gewerkt. De kleuterleerkrachten werken dit schooljaar (2021/2022) nog met ParnasSys leerlijnen. Het team volgt een traject waarbij KIJK stap voor stap wordt geïmplementeerd. Aan het einde van dit schooljaar zal in dit document beschreven worden hoe er precies met KIJK gewerkt wordt.

Hoofdstuk 4.1.2 Op-School vanaf groep 3

In Op-School wordt aan de hand van positieve en negatieve gedragingen de leerling beschreven. Hierna wordt aan de hand van vijf kernvragen bepaald of de leerkracht zich zorgen maakt over de leerling. Indien dit het geval is, word in samenwerking met de intern begeleider (leren) of de gedragsspecialist (gedrag) een plan opgesteld. Op-School wordt voor iedere leerling in oktober (einde Gouden Weken) en in maart ingevuld.

De leerlingen van groep 5 t/m 8 vullen ook zelf Op-School in. Zij geven middels 25 stellingen aan hoe zij zich voelen als zij bijvoorbeeld hun vinger op moeten steken, hardop moeten praten in de klas of hoe zij zich voelen tijdens het buitenspelen. Daarnaast vullen ze ook de vragenlijst "Sociale veiligheid" in. Hier worden tien vragen gesteld omtrent pesten in de groep. De groepsleerkracht bekijkt de antwoorden van beide lijsten en bespreekt ze met de intern begeleider of gedragsspecialist. Zo nodig wordt een plan opgesteld.
De leerlingen van groep 3 en 4 vullen niet Op-School in.

De sociaal-emotionele ontwikkeling van de kinderen wordt met de ouders besproken tijdens iedere spreekavond.

Hoofdstuk 4.2 Vastleggen sociaal-emotionele ontwikkeling (plannen)

Indien er naast de basisaanpak (zie hoofdstuk 3), extra aandacht wordt besteed aan de sociaal-emotionele ontwikkeling van een groep of een individueel kind, dan wordt dit vastgelegd in een plan. Deze plannen zijn gebaseerd op het boek Groepsplan gedrag (Van Overveld, 2019). Hierbij wordt onderscheid gemaakt in drie plannen:

- Groepsplan: Een plan gericht op de hele groep.
- Handelingsplan voor sommige leerlingen: Een plan gericht op een groepje kinderen met hetzelfde ontwikkelpunt.

- Handelingsplan voor een enkele leerling: Een plan gericht op één leerling. Zij vallen op doordat het probleemgedrag ernstig en/of frequent en intensief karakter heeft.

Bij het opstellen van een plan, baseren de leerkrachten zich op de resultaten van het sociaal-emotionele volgsysteem en observaties. Bij het groeps-/handelingsplan wordt beschreven wat de ondersteuningsbehoeften zijn, wat de te bereiken doelen zijn, welke activiteiten plaatsvinden om dit doel te bereiken en hoe dit geëvalueerd wordt. Aan het einde van het schooljaar draagt de leerkracht het plan over aan de volgende leerkracht, zodat diegene op het plan kan voortbouwen. Handelingsplannen kunnen eerder afgesloten worden, als het doel behaald is. Wel kunnen leerkrachten afgesloten plannen terugkijken
Een theoretisch kader is te lezen in bijlage 3.

Hoofdstuk 5 Handelen

Hoofdstuk 5.1 Hoe te handelen bij een conflict

Op De Schelf hebben we geen vast stappenplan hoe te handelen bij een conflict. Iedere situatie is anders en heeft maatwerk nodig om dit op een goede manier op te lossen. Wel zijn er veel terugkomende handelingen die we allemaal toepassen.
1 -> De leerlingen proberen het conflict zelf op een goede manier te lossen.
2 -> De leerling komt met het conflict naar de leerkracht. De leerkracht geeft tips hoe het conflict opgelost kan worden. Lukt dit niet, dan wordt stap 3 ingezet.
3 -> De leerkracht begeleidt de leerlingen in het oplossen van het conflict.

De leerkracht zal tijdens het oplossen van het conflict neutraal blijven. Ze houden de ruzie klein (geen andere leerlingen/hele groep bij betrekken) en proberen de kinderen het zoveel mogelijk zelf te laten doen. Afhankelijk van de conflictsituatie, kan de leerkracht (eventueel in samenspraak met de intern begeleider, gedragsspecialist, directeur of anti-pestcoördinator) een sanctie opleggen die past bij de situatie.

Indien er een conflict plaatsvindt tussen de leerling en de leerkracht, dan zal de leerkracht dit op een professionele manier oplossen. Dit gebeurt eventueel in samenwerking met de ouder, gedragsspecialist, intern begeleider, directeur of anti-pestcoördinator. Afhankelijk van de situatie kan een sanctie worden opgelegd.

Hoofdstuk 5.2 Hoe te handelen bij pesten en ander ongewenst gedrag

Pesten kan grote gevolgen hebben. Het is desastreus voor de ontwikkeling van een kind en de gevolgen kunnen doorlopen tot in de volwassenheid. De Schelf neemt stelling tegen pesten. Onze school zorgt dat ouders en leerkrachten voldoende informatie hebben. Wij werken volgens dit plan sociale veiligheid en zorgen ervoor dat het jaarlijks wordt geëvalueerd en zo nodig wordt aangepast. De school gebruikt een moderne methode voor sociaal–emotionele ontwikkeling, die aantoonbaar een preventieve werking heeft met betrekking tot pesten. Daarnaast brengen wij tweemaal per jaar het welbevinden van leerlingen in kaart met het sociaal- emotioneel volgsysteem. We spreken over pesten als:

- Het intentioneel is. De pester heeft duidelijk de bedoeling de ander pijn te doen.
- Het over een langere tijd plaatsvindt.
- Er sprake is van een machtsverschil.

Hoofdstuk 5.2.1 Stappenplan bij ongewenst gedrag (waaronder pesten)

Bij ongewenst gedrag (waaronder pesten) neemt De Schelf de volgende stappen:

1. Bij ongewenst gedrag zal de leerkracht hierover met het kind spreken, waarbij wordt aangegeven dat dit gedrag niet past bij de waarden van onze school. Er is een regel overtreden. Daar zijn consequenties aan verbonden voor dader en

slachtoffer. Voor de dader kan dit een standje betekenen, een berisping of zelfs straf hoewel we weten dat straf niet leidt tot het aanleren van gewenst gedrag. Voor het slachtoffer zijn de consequenties dat hij moet nadenken over wat hem is aangedaan. Vergeeft hij de dader en zo ja waarom? Dit heet met een mooi woord 'herstelrecht'. De aard en de ernst van het ongewenst gedrag bepaalt of we dit incident ook schriftelijk registreren in ons leerlingvolgsysteem en of we contact opnemen met ouders.

In bijlage 5 is te lezen hoe wij steun bieden aan het kind dat wordt gepest, het kind dat zelf pest en hoe we de groep betrekken bij mogelijke oplossingen van het pestprobleem.

2. Mocht ongewenst gedrag (waaronder pesten) zich herhaaldelijk voordoen, dan zal de leerkracht de ouders telefonisch inlichten en met hen in gesprek gaan. We delen immers de waarden van de school met u. Wat is er aan de hand? Zijn er spanningen thuis? We spreken met de ouders af op welke manier en hoe vaak zij op de hoogte worden gehouden van het ongewenst gedrag. Indien ongewenst gedrag zich herhaalt is dat voor ons altijd reden om incidenten schriftelijk te registreren in ons leerlingvolgsysteem.

3. Bij een derde voorval van ongewenst gedrag waarbij een kind is betrokken volgt een gesprek op school met de ouders en de leerling. Ouders en school maken afspraken en deze worden schriftelijk vastgelegd. Mocht dit geen succes hebben dan kan de school externe hulp inroepen. De aard van het ongewenst gedrag en het aantal keren dat dit voorkomt bepaalt of de leerkracht zich houdt aan bovengenoemde volgorde. Bij een ernstige vorm van ongewenst gedrag kan een leerkracht de leuze maken om stap 1 en 2 over te slaan. Een kort verslag van het gesprek met de ouders inclusief gemaakte afspraken wordt toegevoegd aan het digitale dossier van het kind.

Hoofdstuk 5.2.2 Als uw kind wordt gepest

Is er sprake van pesten dan kunt u zich rechtstreeks wenden tot de leerkracht van uw kind. De leerkracht zal dit melden bij de anti-pestcoördinator en met u werken aan een goede oplossing. Wacht hiermee niet tot een oudergesprek, maar vraag snel een gesprek aan. Wij nemen het probleem van u en dat van uw kind altijd serieus. Mocht dit in uw ogen leiden tot onvoldoende resultaat dan kunt u zich wenden tot de anti-pestcoördinator. Van belang is te weten dat straffen niet of nauwelijks werkt bij pesten. Zoals u hierboven heeft kunnen lezen probeert de school pesten te voorkomen. Toch kan dit voor uw gevoel onvoldoende zijn. Blijft u ontevreden na gesprekken met leerkracht en anti-pestcoördinator, neem dan contact op met de schoolleiding.

Hoofdstuk 5.3 Incidentenregistratie

Is er sprake van gedragingen die buitenproportioneel zijn, maar zich eenmalig voordoen, dan wordt dit vastgelegd in een incidentenregistratie. Voorbeelden van deze gedragingen zijn fysiek geweld, het meenemen van zakmessen naar school, bedreiging of vernieling. De incidentenregistratie is een notitie in het leerlingdossier waarin wordt genoteerd wat er

is gebeurd, wie erbij betrokken zijn en welke acties zijn ondernomen. De leerkracht is hierbij verantwoordelijk en vult de notitie in na overleg met de intern begeleider, gedragsspecialist of de directie. Na het invullen wordt deze notitie ondertekend door ouders/verzorgers. Indien ouders/verzorgers weigeren het document te ondertekenen, dan wordt dit als notitie toegevoegd aan het leerlingdossier.

Indien het gedrag buitenproportioneel is, maar zich vaker voordoet of vaker voor heeft gedaan, dan treedt het stappenplan aanhoudend ongewenst gedrag of buitenproportioneel gedrag in werking. De incidentenregistratie wordt hierbij gebruikt om het incident vast te leggen. Het stappenplan wordt gebruikt om duidelijk te maken welke stappen er genomen worden om het aanhoudend ongewenst gedrag of buitenproportioneel gedrag te stoppen.

Hoofdstuk 5.4 Stappenplan bij aanhoudend ongewenst gedrag of buitenproportioneel gedrag

Indien de stappen uit hoofdstuk 5.2.1 niet het gewenste effect hebben en het ongewenste gedrag aanhoudt en/of het getoonde gedrag als buitenproportioneel wordt ervaren, dan treden de volgende stappen in werking. Hierbij geldt dat alleen de volgende stap wordt genomen als het ongewenste gedrag aanhoudt of als het buitenproportionele gedrag zich nogmaals of in een andere vorm voordoet.
Let op: In het geval dat een leerling andere leerlingen en/of personeel en/of ouders/verzorgers in gevaar brengt, kan zonder waarschuwing overgegaan worden tot een schorsing (stap 4).

1. De leerkracht bespreekt het ongewenste gedrag met de intern begeleider of gedragsspecialist. Hierbij is de leerkracht verantwoordelijk en de intern begeleider/gedragsspecialist bewaker van het proces. Samen bespreken zij mogelijke oplossingen om het aanhoudend ongewenste gedrag te verbeteren of het buitenproportionele gedrag in de toekomst te voorkomen. Daarnaast kan de kennis van de schoolmaatschappelijk werker, schoolbegeleider en/of een orthopedagoog geraadpleegd worden. In het handelingsplan "Aanhoudend ongewenst gedrag of buitenproportioneel gedrag" wordt beschreven welk gedrag verwacht wordt en hoe dit bereikt dient te worden. Ook beschrijven zij de vervolgstap(pen) wanneer niet aan deze verwachtingen voldaan wordt. Een voorbeeld hiervan is een time-out*. Het beschrijven van een beloning in het plan is ook een optie. Bij het laten zien van de gedragsverwachtingen, wordt de gehele groep betrokken bij de uitvoering van de beloning. Leerling, ouders en leerkracht ondertekenen dit plan voor akkoord. Indien ouders niet willen tekenen, dan wordt dit als notitie vermeldt in het leerlingdossier. De leerkracht houdt in het plan een logboek bij, waarin hij in ieder geval de gespreksnotities noteert. Hierbij wordt rekening gehouden met het volgende:
   - Minimaal dagelijks spreken leerkracht en leerling met elkaar om de voortgang te bespreken.

- Minimaal wekelijks spreken leerkracht en ouders met elkaar om de voortgang te bespreken.

*Bij een time-out wordt de toegang tot de lessen of school voor de rest van de dag ontzegd. Het opleggen van een time-out gebeurt altijd in overleg met de directeur. De ouders/verzorgers van de leerlingen worden door de school geïnformeerd over de time-out en worden eventueel uitgenodigd voor een gesprek.
Als de leerling de toegang tot de school/lessen langer moet worden ontzegd, is er sprake van een schorsing (zie stap 4).

2. De leerkracht, intern begeleider/gedragsspecialist en de ouders gaan met elkaar in gesprek om het ongewenst gedrag te bespreken. Ook de directeur sluit bij dit gesprek aan. Het ondertekende handelingsplan wordt besproken en zo-nodig aangepast. Hierna tekenen ouders opnieuw. Indien ouders niet willen tekenen, dan wordt dit als notitie vermeld in het leerlingdossier. De directeur geeft een waarschuwing, waarbij zij uitlegt dat er overgegaan kan worden tot schorsing. Een schorsing is als een leerling voor ten minste één dag wordt uitgesloten van het recht op deelname aan onderwijs. Zij stelt het college van bestuur hiervan op de hoogte en maakt een aantekening in het leerlingdossier. Ouders tekenen het gespreksverslag voor gezien. Indien ouders niet willen tekenen, dan wordt dit als notitie vermeld in het leerlingdossier.
Let op: In het geval dat een leerling andere leerlingen en/of personeel en/of ouders/verzorgers in gevaar brengt, kan zonder waarschuwing overgegaan worden tot een schorsing (stap 4).

3. Indien het ongewenste gedrag aanhoudt, treedt stap 2 nogmaals in werking. De directeur benadrukt dat het gaat om een tweede waarschuwing, waarna overgegaan kan worden tot schorsing.

4. Het college van bestuur wordt verzocht in te stemmen met het schorsen van een leerling. Indien het college van bestuur instemt, dan neemt de directeur het schorsingsbesluit. Ouders worden mondeling en schriftelijk op de hoogte gesteld. Zie verder: Procedure en stappenplan in de *Regeling time-out, schorsing en verwijdering van leerlingen, onaanvaardbaar gedrag van ouders/verzorgers primair en voortgezet onderwijs* van Stichting de Hoeksche School.

5. Na de schorsingsperiode wordt de leerling weer tot de lessen toegelaten. Indien schorsing niet heeft geholpen om het ongewenste gedrag te stoppen, kan overgegaan worden tot verwijdering. Zie: Procedure en stappenplan in de *Regeling time-out, schorsing en verwijdering van leerlingen, onaanvaardbaar gedrag van ouders/verzorgers primair en voortgezet onderwijs* van Stichting de Hoeksche School.

Hoofdstuk 6 Planning en contact met ouders

Om de sociaal-emotionele ontwikkeling van de kinderen goed te begeleiden en te volgen, worden een aantal zaken opgenomen in de jaarplanning. Hieronder is te lezen welke zaken dit zijn en wanneer er contact met ouders wordt gelegd.

Datum	**Activiteit**	**Contact met ouders**
Start schooljaar	Gouden Weken	Doel: - Informeren wat de groep doet aan de Gouden Weken (groepsvorming). - Informeren welke groepsafspraken zijn gemaakt. - Informeren welke lessen social media/meidenvenijn zijn gegeven.
September	Startgesprekken	Doel: - Kennismaken met ouders en leerling. - Bespreken sociaal-emotionele ontwikkeling. Wanneer voelt het kind zich het meeste op zijn gemak?
Oktober	Invullen KIJK en Op-School	Doel: - Volgen van leerlingen op sociaal-emotioneel gebied en hiernaar handelen.
	Bijwerken opbrengsten	Doel: - Inzichtelijk maken wat op het gebied van de sociaal emotionele ontwikkeling goed gaat en beter kan.
November	Oudergesprekken	Doel: - Bespreken welbevinden en sociaal-emotionele ontwikkeling. - Bespreken ontwikkelpunten en hoe deze gerealiseerd kunnen worden (i.s.m. ouders).
Voorjaar	Afnemen tevredenheidspeiling	Doel: - Beoordelen tevredenheid onder ouders. - Bijstellen onderwijsdoelen.
Januari	Zilveren Weken	Doel: - Informeren wat de groep doet aan de Zilveren Weken (groepsvorming).
Februari	Oudergesprekken	Doel: - Bespreken welbevinden en sociaal-emotionele ontwikkeling. - Bespreken ontwikkelpunten en hoe deze gerealiseerd kunnen worden (i.s.m. ouders).

Maart	Invullen KIJK en Op-School	Doel: - Volgen van leerlingen op sociaal-emotioneel gebied en hiernaar handelen.
	Bijwerken opbrengsten	Doel: - Inzichtelijk maken wat op het gebied van de sociaal emotionele ontwikkeling goed gaat en beter kan.
Juli	Oudergesprekken	Doel: - Bespreken welbevinden en sociaal-emotionele ontwikkeling. - Bespreken ontwikkelpunten en hoe deze gerealiseerd kunnen worden (i.s.m. ouders).
	Overdracht met volgende leerkracht	Doel: - Zorgen voor een goede informatieverstrekking naar de volgende leerkracht, zodat diegene de sociaal-emotionele ontwikkeling van de groep/leerling goed kan voortzetten.

Hoofdstuk 7 Personeel

Bij het sociaal-emotioneel leren is de groepsleerkracht het eerste aanspreekpunt. Zo volgt de groepsleerkracht de leerlingen, maakt hij van de klas een groep en voert hij de gesprekken met ouders. Op IKC De Schelf zijn daarnaast verschillende personeelsleden met aanvullende functies. Zij geven het onderwijs omtrent het sociaal-emotioneel leren vorm. Hieronder is te lezen welke functies op De Schelf aanwezig zijn en wie welke functie vervult.

Anti-pestcoördinator
- Moos Speelman

Directrice
- Lisette van der Brugge

Gedragsspecialist
- Mark Enterman

Intern begeleider groep 1-2
- Lisette van der Brugge

Intern begeleider groep 3-8
- Karin Bruens

Vertrouwenspersoon
- Moos Speelman

Werkgroep Rots en Water
- Dionne Kraaijeveld
- Mark Enterman
- Petra Reedijk
- Sylvia van Oosterhout

In een hoop casussen zullen werkzaamheden van de IB'er, anti-pestcoördinator en de gedragsspecialist overlappen. Zij zullen hierin ook samenwerken.
Wie is wanneer het aanspreekpunt?

Intern begeleider	**Anti-pestcoördinator**	**Gedragsspecialist**
- Leerproblematiek - Als het gedragsprobleem voortkomt uit een leerprobleem.	- Pestproblematiek	- Gedragsproblematiek - Als het leerprobleem voortkomt uit het gedragsprobleem.

Bijlage 1 Rots en Water – Theorie

Bijlage 1.1 Rots en Water

Het Rots- en Waterprogramma richt zich op bewustwording van eigen kracht en mogelijkheden en het vermogen om met andere mensen samen te spelen, samen te werken en samen te leven in een veranderende, multiculturele samenleving (Ykema, 2017).

Rots en Water staat bekend om zijn psychofysieke didactiek, wat inhoudt dat ze via fysieke oefeningen en het creëren van een sterke basis, sociale en mentale vaardigheden aanleren (Ykema, 2017). Thema's als ademkracht, lichaamstaal, communicatieve vaardigheden, grensgevoel en -bewustzijn, mentale bewustzijn en verbonden zijn met anderen zijn voorbeelden van thema's die gebruikt worden in de Rots- en Waterlessen. Het programma is gebouwd als een huis: het "Rots en Water"-huis (Ykema, 2002). Dit huis is gevestigd op drie bouwstenen. De eerste bouwsteen staat voor zelfbeheersing, waar leerlingen leren hun energie te beheersen en te richten. De tweede bouwsteen staat voor zelfreflectie, wat inhoudt dat leerlingen kunnen nadenken en evalueren over hun eigen handelen en de gevolgen daarvan. De laatste bouwsteen staat voor zelfvertrouwen, waarbij je weet dat je jezelf onder controle hebt en rustig je eigen handelingen kunt zien. Naast deze drie bouwstenen bestaat het Rots- en Waterhuis uit vijf verdiepingen, wat oploopt van externe communicatie naar interne communicatie. De eerste drie verdiepingen (veiligheid, assertiviteit en sociale vaardigheden) worden behandeld in het basisprogramma. De laatste twee verdiepingen (het innerlijk kompas en verbondenheid) zijn alleen geschikt voor leerlingen van 14 jaar en ouder. De genoemde verdiepingen worden in het programma met elkaar verbonden (Van Deudekom, Ykema en Ykema, 2016). Zo leren de leerlingen hoe ze stevig moeten staan, de ontwikkeling van de drie bouwstenen, de ontwikkeling van fysieke communicatievormen en het Rots- en Waterconcept. Dit concept bestaat uit twee kwaliteiten, Rots en Water. Rots staat voor het bewustzijn van de eigen mogelijkheden en de persoonlijke levensweg. Leerlingen leren hun eigen weg kiezen en zich af te sluiten voor de mening en gevoelens van anderen (Ykema, 2002). In de meest positieve zin wordt de leerling geconfronteerd met zijn eigen mening, een sterk wapen als de leerling te maken heeft met groepsdruk. De Waterkwaliteit houdt in dat de leerling zich bewust is van zijn eigen gevoelens en ideeën, maar ook openstaat voor die van anderen. Vanuit zelfvertrouwen ontstaat zo de mogelijkheid en bereidheid om met anderen samen te werken. Communicatie en verbondenheid staan hier centraal. Van Deudekom et al. (2016) laat zien dat deze twee kwaliteiten verbonden worden door de psychofysieke didactiek. Startend vanuit de fysieke invalshoek, worden mentale en sociale vaardigheden aangeleerd. Een goede sociaal-emotionele ontwikkeling is hierbij noodzakelijk. Deze ontwikkeling omvat twee deelgebieden, het leren door het te doen (fysiek-emotionele ontwikkeling) en het leren door het verbaal uit te wisselen (verbaal-emotionele ontwikkeling. Beide gebieden worden als even belangrijk gezien en dienen in het onderwijs een gelijkwaardige plaats te krijgen. In het Rots- en Waterprogramma worden beide deelgebieden samengevoegd tot een unieke psychofysieke didactiek, waarbij een fysiek programma wordt ondersteund door middel van korte groepsgesprekken.

In Nederland wordt het Rots- en Waterprogramma op honderden scholen onderwezen (Van Deudekom, Ykema en Ykema, 2016), zo ook op De Schelf in 's-Gravendeel. Het programma wordt zowel aangeboden op basisscholen, als op middelbare scholen, het speciaal onderwijs, lerarenopleidingen enzovoort. Vaak is de ontwikkeling van sociale vaardigheden ondergeschoven als je dit vergelijkt met rekenen en taal. Toch blijkt dat als de school extra tijd en aandacht aan deze ontwikkeling geeft, de taal- en rekenvaardigheden meestijgen (Van Deudekom et al., 2016). Het kind voelt zich namelijk beter en is zelfbewuster. Kiezen voor Rots en Water gaat dus niet ten koste van taal, maar levert betere resultaten op. De beste resultaten worden behaald bij scholen die het programma schoolbreed inzetten, wat inhoudt dat door de leerjaren heen alle leerlingen regelmatig Rots- en Waterlessen krijgen aangeboden. Hierbij is het van belang dat het hele team deelneemt aan de tweedaagse Rots en Water-Basisschool-Schoolbreed-training, om de lessen op een goede manier te geven. Van Deudekom et al. (2016) laat zien dat als je Rots en Water schoolbreed inzet, leerlingen lessen leren die ze nooit zullen vergeten en altijd, in elke situatie, kunnen toepassen. De leerlingen van de basisschool worden onderverdeeld in drie leeftijdsgroepenVoor basisscholen is dit programma vertaald in een boek, het boek Rots en Water Basisschoolbreed (Van Deudekom et al., 2016). In dit boek wordt een beknopte psychologische schets weergegeven van leerlingen op de basisschool en de verschillende ontwikkelingsfases die zij doorlopen. Daaraan zijn verschillende Rots- en Wateroefeningen gekoppeld. Op deze manier worden duidelijke doelen en oefeningen gegeven die tijdens Rots- en Waterlessen kunnen worden ingezet.

Bijlage 1.2 De rol van de leerkracht

Het vertrouwen van de docent in het kind wordt de basis van zelfvertrouwen van het kind (Ykema, 2012).

De beste Rots- en Watertrainers zijn trainers die oog hebben voor het gehele kind (Van Deudekom et al., 2016). Ykema (2012) sluit hierop aan door te zeggen dat voordat je de leerlingen verschillende vaardigheden aanleert, je eerst bij jezelf te rade moet gaan hoe bepaalde sociale vaardigheden bij jou ervoor staan. Hoe stel jij grenzen, hoe ga je met tegenslag om en waar laat jij je door leiden zijn vragen die Rots- en Watertrainers (de leerkrachten) zichzelf eerst moeten stellen, voordat zij met de groep leerlingen aan de slag gaan. Modelling staat bij het geven van de lessen centraal, dus is het eerst belangrijk om zelf goed te weten hoe jouw persoonlijke ontwikkeling eruitziet. De docententraining, die het Rots- en Waterinstituut aanbiedt, helpt leerkrachten om met meer zelfvertrouwen voor de klas te staan en zo de Rots- en Waterlessen beter te geven. Zij zijn het namelijk die door middel van hun houding, uitstraling en werkwijze voor een belangrijk deel de kwaliteit van het leerproces en de leraar-leerlingrelatie bepalen.

Bijlage 2 Fases van groepsvorming - Theorie

De ontwikkeling van een groep verloopt volgens een herkenbaar patroon. De eerste maanden van het schooljaar werk je als leerkracht aan de basisrust (forming-norming-storming). Als er voldoende sociale veiligheid in een groep is, werk je het grootste gedeelte van het jaar in de fase performing. Het jaar wordt afgesloten met een terugblik en vooruitblik (adjourning).

Fases van groepsvorming:

6. Forming - De kennismaking
7. Norming - Grenzen stellen
8. Storming - Op respectvolle wijze omgaan met elkaar
9. Performing - In veiligheid excelleren
10. Adjourning - Afscheid nemen / afsluiten van het schooljaar

Forming	***De kennismaking***
Periode	- Start op eerste schooldag - Duurt (afhankelijk van leeftijd) één tot zeven dagen. - Als er nieuwe leerlingen bijkomen, begint deze fase opnieuw.
Doel	- Kennismaken met elkaar, het lokaal en/of de school.
Activiteiten	- Kennismaken, uitwisselen van persoonlijke gegevens, gesprekjes.
Rol van de leerkracht	- Verwelkomen - Verbinden
Te verwachten gedrag	- Afwachtend - Enthousiast - Nieuwsgierig

Norming	***Grenzen stellen***
Periode	- Start ook op de eerste schooldag - Duurt zeker tot en met de tweede schoolweek - Na een vakantie moet deze fase herhaald worden.
Doel	- Vaststellen welk gedrag binnen welke grens gewenst is. - Gedragsverwachtingen expliciteren
Activiteiten	- Laten nadenken over belang van regels. - Regels laten omzetten naar concreet gedrag van elke dag.
Rol van de leerkracht	- Duidelijkheid geven over (on)gewenst gedrag - Veiligheid bieden
Te verwachten gedrag	- Respectvol gedrag - Positieve communicatie
Storming	***Op respectvolle wijze omgaan met elkaar***
Periode	- Start ongeveer in de derde schoolweek - Duurt meestal tot aan de herfstvakantie.
Doel	- Leren reageren op ongewenste gedrag van anderen - Omgaan met winst en verlies
Activiteiten	- Opstaan tegen pesten - Nadenken over de rol van gedachten en emoties op gedrag. - Leren problemen op te lossen.
Rol van de leerkracht	- Werken aan sociale veiligheid - Bevorderen van groepsdynamiek - Ondersteunen bij probleemoplossend gedrag
Te verwachten gedrag	- Samenwerking - Positief problemen oplossen - Respectvol gedrag naar elkaar - De ander aanspreken op ongewenst gedrag

Performing	***In veiligheid excelleren***
Periode	- Start ergens in de periode na de herfstvakantie. - Duurt tot zo'n drie a vier weken voor het einde van het schooljaar.
Doel	- Jezelf in veiligheid ontwikkelen op ieder gebied
Activiteiten	- Coöperatieve werkvormen - Projecten - Activiteiten om sociale en emotionele competenties uit te bouwen
Rol van de leerkracht	- Stimuleren en enthousiasmeren - Talenten tot bloei laten komen - Sociale veiligheid bewaken
Te verwachten gedrag	- Opkomen tegen pestgedrag - Samenwerken en samenleven - Positieve communicatie - Vriendschappen opbouwen

Adjourning	***Afscheid nemen / afsluiten van het schooljaar***
Periode	- Laatste weken van het schooljaar
Doel	- Voorbereiding op het naderend afscheid
Activiteiten	- Terugblikken op het voorbije jaar - Vooruitblikken op het nieuwe schooljaar
Rol van de leerkracht	- Sfeer en veiligheid bewaken - Tot de laatste dag leerlingen enthousiasmeren en motiveren
Te verwachten gedrag	- Klitten (behoefte om veel bij elkaar te zijn) - Vitten (afgeven op huidige situatie - Praten over nieuwe klas/nieuwe school

Bijlage 3 Groepsplan gedrag - Theorie

Groepsplan gedrag is een praktisch boek voor leraren en begeleiders in het primair onderwijs, die gedragsproblemen in de klas willen voorkomen en aanpakken (Van Overveld, 2019). Het boek bestaat voornamelijk uit het groepsplan gedrag. Dit is een formulier met praktische en concrete aanwijzingen voor de manier waarop de leraar omgaat met verschillende onderwijsbehoeften van de leerlingen in de groep. Op deze manier krijgt iedere leerling de aandacht en ondersteuning die het nodig heeft. Van Overveld (2019) benoemt enkele voordelen van het instrument. Zo leidt de implementatie van het instrument tot een gezamenlijke visie op gedragsproblemen binnen klas en school, is er sprake van een handelingsgerichte manier van werken en door frequente overleggen tussen leraren ontstaat er een gezamenlijke taal en een grotere deskundigheid van de leraren over het gedrag van leerlingen. Wel is het belangrijk dat voordat er met Groepsplan Gedrag gewerkt kan worden, gedrag en sociaal-emotioneel leren even serieus genomen moet worden als schoolse vakken en er bewust tijd in geïnvesteerd moet worden. Het formulier Groepsplan Gedrag is opgedeeld in drie preventieniveaus. De eerste twee niveaus bevat de basisondersteuning, het derde niveau bevat extra ondersteuning. Niveau 1 is gericht op alle leerlingen in een klas, dus niet alleen de leerlingen die gedragsproblemen vertonen. In dit niveau wordt de basisaanpak beschreven, wat zorgt voor een omgeving die probleemgedrag voorkomt en het sociaal-emotioneel leren bevordert. Aan de andere kant schept het voorwaarden om te kunnen presteren binnen de schoolse vakken. Niveau 2 is gericht op een aantal leerlingen, die kwetsbaar zijn en opvallen door hun gedrag. Een preventieve aanpak op schoolniveau is voor deze kinderen onvoldoende. De ondersteuning op dit niveau moet de invloed van belangrijke risicofactoren in de leerling/omgeving neutraliseren. Op niveau 2 wordt planmatig gewerkt volgens verschillende fases. Na het verzamelen van informatie volgt er een fase waarin gedragsondersteuning wordt gepland en uitgevoerd. Deze fase wordt opgevolgd door een fase van evaluatie. Het laatste niveau is niveau 3. Dit niveau is gericht op enkele leerlingen in een klas, die opvallen doordat het probleemgedrag ernstig of frequent is en een intensief karakter heeft. Een preventieve aanpak, zoals op niveau 1 en 2, is voor deze leerlingen onvoldoende. De leerlingen die vallen onder dit niveau lopen het risico in een traject van ernstig probleemgedrag, criminaliteit of geweld te gaan.

Bij Groepsplan Gedrag heeft handelingsgericht werken een belangrijke rol. Handelingsgericht werken is een manier van planmatig werken volgens zeven uitgangspunten binnen een cyclisch proces (Van Overveld, 2019). Deze zeven uitgangspunten zijn terug te lezen in bijlage 2. Het cyclisch proces bestaat uit vier fasen. Allereerst worden leerlinggegevens verzameld in een groepsoverzicht en gesignaleerd welke leerlingen extra begeleiding nodig hebben. Daarna worden onderwijsbehoeften van deze leerlingen benoemd. Deze onderwijsbehoeften worden geclusterd in het groepsplan, welke ook in deze stap wordt opgesteld. De laatste fase betreft het realiseren van het groepsplan.

Bijlage 4 Meidenvenijn – Theorie

Meidenvenijn is terug te voeren tot het versterken van de machtspositie op status (Deklerck, 2011). Hierbij is de vraag wie de belangrijkste persoon is in de groep en wie bovenaan in de hiërarchie staat. Meisjes hebben (net als jongens) behoefte aan een pikorde. Dit geeft namelijk veiligheid en zekerheid. Jongens worden gekenmerkt door directe agressie. Bij meiden wordt dit meestal relationele agressie genoemd. Dit bestaat onder andere uit roddelen, leugens vertellen, uitsluiten van individuen of het vernederen van het slachtoffer. Dit gebeurt ook op digitale kanalen. In het bespreken van de ruzie komt niet alleen aan de orde wat er is gebeurd. Deklerck (2011) meldt dat er dan ook wordt gewerkt aan de pikorde. Ze manipuleren elkaar onderling om er zelf beter uit te komen. Volgens Wiseman (2007) zijn het vaak de mooiste en charmantste meiden die aan de leiding van een groep komen staan. Zij worden ook wel de koningin genoemd. De koningin verzamelt volgelingen om zich heen. Dit zijn meisjes die ook wel koningin zouden willen zijn, maar waarschijnlijk nooit zullen worden. De strijd om de macht speelt zich voornamelijk af in de groepen 5 tot en met 8. Leraren die aan deze groepen lesgeven, moeten dus extra alert zijn voor deze vorm van agressie. Typisch meidengedrag is bijvoorbeeld en samenklitten in groepjes, buitensluiten van anderen, manipuleren en briefjes doorgeven (Pas, Strengers & Pas, 2010). Deze gedragingen vinden buiten het zicht van volwassenen plaats en zorgen voor een machtssysteem dat op subtiele wijze tot stand komt en vooral ook in stand wordt gehouden. Pas, Strengers en Pas (2010) hebben de methode Meidenvenijn is niet fijn ontwikkeld. Deze methode kan op twee manieren ingezet worden, preventief en curatief. Bij de preventieles worden kinderen zich bewust van het venijn dat in meidengroepen spelen. Ze leren welke rollen er zijn en dat negatieve eigenschappen voortkomen uit positieve eigenschappen. Bij de curatieve lessen is er geconstateerd dat er in zorgwekkende mate sprake is van meidenvenijn. Door het volgen van de lessen krijgen de meiden meer inzicht in het gedrag en de rollen van de meisjes, worden ze zich bewust van het effect van het gedrag op anderen en onderkennen ze hun eigen kwaliteiten. Dit kunnen ze ombuigen naar positieve gedragingen. Een serieuze aanpak van meidenvenijn is essentieel (Deklerck, 2011). Leerkrachten dienen regelmatig gesprekken te voeren over macht en machtsspelletjes. Er moet duidelijk zijn dat buitensluiten niet getolereerd wordt.

Bijlage 5 Steun bieden bij pestproblematiek

Wij bieden steun aan het kind dat wordt gepest door:
- Goed naar het kind te luisteren
- Een praatpapier in te laten vullen en dat als uitgangspunt voor een gesprek te gebruiken. Zie bijlage 5.1
- We overleggen met het kind over mogelijke oplossingen.
- We zorgen ervoor dat het kind, indien mogelijk en noodzakelijk, deskundige hulp krijgt, b.v. een sociale vaardigheidstraining om weerbaar te worden.

Wij bieden steun aan het kind dat zelf pest door:
- Duidelijk te maken wat pesten voor het slachtoffer betekent
- We helpen het kind om op een positieve manier relaties te onderhouden met andere kinderen.
- We helpen het kind om zich aan regels en afspraken te houden m.b.v. schriftelijke afspraken
- We leggen uit wat wij als leerkracht gaan doen om het pesten te stoppen.
- We stellen grenzen en verbinden daar consequenties aan.
- We zorgen ervoor dat het kind, indien mogelijk en noodzakelijk, deskundige hulp krijgt.

Wij betrekken de groep bij mogelijke oplossingen van het pestprobleem door:
- We praten met de kinderen over hun eigen rol in de groep
- We overleggen met de kinderen over mogelijke oplossingen en over wat ze zelf kunnen bijdragen aan die oplossingen.

Bijlage 5.1 Praatpapier pestproblematiek

In deze bijlage vindt u een praatpapier dat als uitgangspunt kan worden gebruikt bij een gesprek om pestproblematiek op te lossen.

Praatpapier conflict

Naam:_____

Datum:_____

Groep:_____

Wat is er gebeurd volgens jou?

_____

_____

_____

Wat deed jij?

_____

_____

_____

Hoe voelde je je daarbij?

_____

_____

_____

Had je ook anders kunnen reageren? **Ja / Nee**
Hoe dan?

_____

Vlasstraat 3
3295 TM 's-Gravendeel
Postbus 5239 - 3295 ZJ

078 - 673 18 13
info@deschelf.nl
www.deschelf.nl

Hoe denk jij dat de ander zicht voelt?

Wat ga jij daaraan doen?

Vervolgafspraak op:

Handtekening:

Leerkracht: Leerling: